
RESURSĂ EDUCAȚIONALĂ DESCHISĂ

Denumire: Elemente cu valoare simbolică în romanul *Ion* de Liviu
Rebreanu

Autor: Iacob Mariana

Unitatea de învățământ: Liceul Teoretic „Petre Pandrea”, Balș

Disciplina: Limba și literatura română

Clasa: a X-a

Scopul materialului propus - Pentru elevi (de utilizat de către
elevi)

Elemente cu valoare simbolică în romanul *Ion* de Liviu Rebreanu

De-a lungul timpului, scrierile lui Liviu Rebreanu au demonstrat cum creatorul lor a înțeles că o construcție epică durabilă trebuie să abordeze două planuri fundamentale: unul social și altul psihologic. Preferând stilul anticalofil, Liviu Rebreanu a adoptat o formulă sobră, realistă de creație: „Îndrăznesc a spune că scrisul nu mi se pare deloc o jucărie agreabilă și nici mai cu seamă o jonglerie cu fraze. Pentru mine, arta- zic <artă> și mă gândesc mereu la literatură-înseamnă creație de oameni și de viață. Astfel, arta, întocmai ca și creația divină, devine cea mai minunată taină. Creând oameni vii, cu viață proprie, cu lume proprie, scriitorul se apropie de misterul eternității. Nu frumosul, o născocire omenească, interesează arta, ci pulsația vieții. Când ai reușit să închizi în cuvinte câteva clipe de viață adevărată, ai realizat o operă mai prețioasă decât toate frazele frumoase din lume. Precum nașterea, iubirea și moartea alcătuiesc enigmaticele cele mai legate de viața omenească, tot ele preocupă mai mult și pe scriitorul care încearcă să creeze viață. Literatura rezultată din asemenea preocupări nu va mulțumi, poate, nici pe supersteții ce savurează numai rafinările stilistice sau extavaganțele sentimentale, nici pe amatorii de povestiri gentile de salon. Nici n-are nevoie. Literatura trăiește prin ea și pentru ea însăși. Durabilitatea ei atârnă numai de cantitatea de viață veritabilă ce o cuprinde.” (L. Rebreanu, *Cred*)

Putem identifica în romanele rebreniene un realism al esențelor, susținut prin prezența unor elemente simbolice, inserate în mod inedit în textura epică. Romanul „Ion” se deschide cu descrierea drumului ce duce spre satul Pripas, un traseu ce ne va conduce lin, dar sigur, către un spațiu guvernat de legi străvechi în care omul nu este decât o formă de energie surprinsă în marea trecere pe imensa scenă a lumii. Personificat cu ajutorul verbelor („aleargă”, „urcă”, „înaintează”, „ascunzându-se”) și al epitetelor („vesel”, „brusc”), drumul are semnificația simbolică a destinului unor oameni, îndeplinind astfel o funcție metatextuală. Acesta delimitează existența reală a cititorului de viața ficțională a personajelor din roman. „Pripasul pitit într-o scrântitură de coline” devine contextul unor confruntări aprige, în care ambiții și pasiuni, drame și eșecuri se amestecă într-un vârtej al dorințelor, dominate de o obsesie: pământul. Setea de pământ este ancestrală, iar personajul Ion pare că a acumulat toate manifestările acestei dorințe asidue, ale căror resorturi nu le mai poate stăpâni. Tânărul răspunde cu o adevărată voluptate irezistibilei chemări a pământului, conștientizând diproporția: „Glasul pământului pătrundea năvalnic în sufletul flăcăului, ca o chemare, copleșindu-l. Se simțea mic și slab, cât un vierme pe care-l calci în picioare sau ca o frunză pe care vântul o vâltorește cum îi place. Suspina prelung, umilit și înfricoșat în fața uriașului: -Cât pământ, Doamne!”

În acest univers rural, destinele oamenilor sunt determinate atât de impulsurile interioare, cât și de factorul social. O lume animată de pasiuni ce generează tensiuni și drame pare a fi uitat valorile morale autentice pe care le concentrează ca un memento simbolul crucii: „La marginea satului te întâmpină din stânga o cruce strâmbă, pe care e răstignit un Hristos cu fața spălăcită de ploii și cu o cunună de flori veștede agățată la picioare. Suflă o adiere ușoară și Hristos își tremură jalnic trupul de tinichea ruginită pe lemnul mâncat de carii și înnegrit de vremuri.” Starea precară a troiței devine un indiciu privind preocupările oamenilor pentru aspectele materiale, pentru ei crucea rămânând o simplă componentă a peisajului, ignorându-i semnificațiile implicite: calvarul, suferința, moartea.

Stratificarea socială a satului este dezvăluită prin intermediul simbolului horei. Țăranii se prind în joc cu aceeași patimă care-i însuflețește la munca pământului. În jurul horei, oamenii sunt grupați în funcție de starea lor socială. Reprezentanții intelectualității: învățătorul și preotul privesc cu detașare și cu o anumită superioritate jocul, cei bogați își aruncă priviri invidioase, dar sunt solidari, iar țăranii săraci stau resemnați la margine. Săracii recunosc poziția celor înstăriți pe care-i respectă, păstrând față de aceștia o dușmănie rece. Criticul Nicolae Manolescu a considerat dansul descris la începutul romanului o „horă a soartei” (*Arca lui Noe*). Tensiunea învârtitei care „ține de vreun ceas, fără întrerupere, și tinerii nu se mai satură” prefigurează trăirile pătimase ce se vor declanșa în capitolele următoare.

Creațiile lui Rebreanu sunt pline de semne la care cititorul trebuie să fie receptiv pentru a descifra mai ușor mesajul textului. Simbolul copacului apare în romanul *Ion* în două ipostaze: mărul și nucul. Pomul-coloană care unește planul terestru de cel cosmic este menționat în **Dicționarul de simboluri**: „Avându-și rădăcinile înfipite în pământ și crengile înălțate spre cer, arborele este îndeobște socotit ca un simbol al raporturilor ce se stabilesc între pământ și cer.” (Jean Chevalier și Alan Gheerbrant) Sub un măr (ce amintește de cedarea în fața dorințelor trupești), naște Ana: „Sosi totuși mai devreme și de aceea se îndreaptă cu merinde spre un măr pădureț din marginea holdei, să așeze acolo coșul. [...] Prin umbra subțire a mărilor, lumina albă pătrundea tremurându-și pletele.”

Dominat de instinctul posesiunii, Ion este o victimă a lăcomiei și a orgoliului său nemăsurat, sfârșitul fiindu-i pricinuit (ca o ironie a destinului) prin loviturile de sapă date de George. Nucul devine o proiecție a tărâmului umbrelor, sub acest copac încheindu-se tragic viața lui Ion: „Văzu băltoace de sânge lângă grădiniță, aproape de prispă, apoi dâra roșiatică, spălăcită, ce se întindea până sub nuc, unde Ion zăcea ca o grămadă de carne.”

Ochiul naratorului obiectiv se distanțează de locul faptelor relatate, închizându-le într-un corp sferoid, expresie a realității transfigurate artistic. Este reluat motivul drumului, descris de data aceasta în sens invers: „Satul a rămas înapoi același, parcă nimic nu s-ar fi schimbat. Câțiva oameni

---

s-au stins, alții le-au luat locul. peste zvârcolirile vieții, vremea vine nepăsătoare, ștergând toate urmele. [...] Drumul trece prin Jidovița, pe podul de lemn, acoperit, de peste Someș, și pe urmă se pierde în șoseaua mare și fără început...” După cum mărturisea Liviu Rebreanu, romanul a fost conceput, ca o figură grafică: o tulpină se desparte în două ramuri viguroase care, la rândul lor, își încolăcesc brațele din ce în ce mai fine, în toate părțile”, închegând la final, aceeași tulpină regenerată cu sevă nouă.”

BIBLIOGRAFIE

1. Balotă, Nicolae, *De la Ion la Ioanide. Prozatori români ai secolului al XX-lea*, Editura Eminescu, București, 1974
2. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1984
3. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alan, *Dicționar de simboluri*, 3 vol., Editura Artemis, București, 1995
4. Crohmălniceanu, Ov.S., *Literatura română între cele Două Războaie Mondiale*, Editura Minerva, București, 1974
5. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, Editura Gramar, București, 2006
6. Rebreanu, Liviu, *Ion*, Editura Eminescu, București, 1980